

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας

ΠΟΡΙΣΜΑ

[Ν. 3094/03 Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις, άρ. 4 § 6]

Θέμα:

ΑΚΟΥΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗ ΚΑΙ ΝΟΣΗΛΕΙΑ ΣΕ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Δρ. Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου
Ειδικός Επιστήμονας: Ευτύχης Φυτράκης

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2004

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρ. 103 § 9 του Συντάγματος και το ν.3094/03 εξέτασε αναφορά της κυρίας ... σχετικά με την εισαγωγή και παραμονή της στο Δρομοκαΐτειο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας συντάσσεται το παρόν πόρισμα, κατ' άρ. 4 § 6 ν.3094/03, το οποίο γνωστοποιείται και κοινοποιείται αρμοδίως.

I. Ιστορικό.

Η κυρία ... μεταφέρθηκε στο Δρομοκαΐτειο νοσοκομείο στις 20.5.2001 για ακούσια εξέταση, κατόπιν σχετικής εισαγγελικής παραγγελίας (από 16.5.2001). Αυθημερόν συντάχθηκε «Ιατρικό πιστοποιητικό αναγκαστικής νοσηλείας» (αρ.πρωτ. ...) το οποίο διαβιβάστηκε στην Εισαγγελική αρχή. Η τελευταία με νέα παραγγελία της, στις 25.5.2001, ζήτησε τη «μεταγωγή – τακτοποίηση» της «ασθενούς». Η παραγγελία αυτή έφθασε στο Δρομοκαΐτειο στις 7.6.2001 (αρ.πρωτ. .../...). Στις 30.5.2001 η παραπάνω απέστειλε αναφορά στο Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρόμενη για την ακούσια παραμονή της στο Δρομοκαΐτειο νοσοκομείο. Τελικά στις 20.6.2001 η κ. ... εξήλθε του νοσοκομείου με τη συνοδεία του υιού της. Εξάλλου η πρόταση του Εισαγγελέα για ακούσια νοσηλεία συζητήθηκε στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών στις 19.06.2001 ενώ η σχετική απόφαση εκδόθηκε στις 13.11.2002 (αριθμ. Απόφ. .../2002). Με την απόφαση αυτή η συζήτηση της αίτησης κηρύχθηκε απαράδεκτη.

II. Νομικό πλαίσιο.

Η ακούσια ψυχιατρική εξέταση και νοσηλεία αποτελούν εξαιρετικές διαδικασίες στο νομικό μας σύστημα, επιφέροντας ρωγμή τόσο στην αρχή ότι ουδείς στερείται την ελευθερία του παρά μόνο εφόσον έχει τελέσει κάποιο έγκλημα όσο και στην αρχή ότι ουδείς υποβάλλεται σε ιατρικές πράξεις χωρίς τη συναίνεσή του. Ακριβώς λοιπόν επειδή με τη συγκεκριμένη διαδικασία διακυβεύονται σημαντικά αγαθά (προσωπική ελευθερία, τιμή, ανθρώπινη αξιοπρέπεια) η πιστή και ακριβής τήρηση της κείμενης νομοθεσίας αποτελεί θεμελιώδη υποχρέωση κάθε θεσμικού οργάνου (της Διοίκησης ή και της Δικαιοσύνης) (βλ. σχετ. Σύσταση R83/2 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης από 22.2.1983 και ΓνμδΕισΑΠ 12/1999

[Δ.Δωρή] ΠοινΔικ 2000, σ. 270 = ΠοινΧρον 1999, σ. 969, ΕγκΕισΑΠ [Η.Σπυρόπουλου] 504/2/1996, Υπεράσπιση 1996, σ. 693, ΕγκΕισΠρωτΘεσ 633/2000 ΝοΒ 2000, σ. 1671 επ. = ΠοινΔικ 2000, σ.512 επ.).

Σύμφωνα με το ν.2071/92 (άρ. 96 § 5) εφόσον συντρέχει περίπτωση μεταφοράς σε δημόσια ψυχιατρική κλινική για ακούσια εξέταση, η παραμονή σ' αυτή «δεν μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από 48 ώρες». Ο χρονικός αυτός περιορισμός δικαιολογείται βέβαια από το γεγονός ότι σε τούτο το στάδιο έχουμε έναν πιθανώς ψυχικά ασθενή που στερείται την ελευθερία του και υποβάλλεται σε ιατρικές πράξεις (διαγνωστικού χαρακτήρα) χωρίς τη συναίνεσή του. Στο διάστημα αυτό πρέπει να συνταχθούν οι δύο ψυχιατρικές γνωματεύσεις και να σταλούν στον αρμόδιο Εισαγγελέα, ώστε εκείνος να αποφασίσει για την τύχη του προσώπου.

Εφόσον μετά απ' αυτά ο Εισαγγελέας αποφασίσει τον εγκλεισμό του προσώπου, οφείλει μέσα σε τρεις (3) ημέρες να υποβάλλει αίτημα στο αρμόδιο Πρωτοδικείο, προκειμένου το τελευταίο να επιληφθεί της υπόθεσης (άρ. 96 § 6 ν.2071/92). Το Πρωτοδικείο συνεδριάζει μέσα σε δέκα (10) ημέρες (βλ. Κ.Κοσμάτου, Η ακούσια νοσηλεία σε μονάδα ψυχικής υγείας, Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σ. 26 επ.).

Σύμφωνα με τα παραπάνω η παραμονή σε ψυχιατρικό κατάστημα ακούσια εισαχθέντος για εξέταση δεν μπορεί, χωρίς άλλο λόγο, να μετατραπεί σε ακούσια νοσηλεία, ούτε να παραταθεί πέραν των 48 ωρών. Επιπλέον από τη στιγμή της εισαγγελικής παραγγελίας για εισαγωγή και νοσηλεία απαιτείται οπωσδήποτε δικαστική απόφαση εντός των επόμενων δεκατριών (13) ημερών (3 ημέρες προθεσμία στον Εισαγγελέα για εισαγωγή της αίτησης στο Πρωτοδικείο + 10 ημέρες προθεσμία για τη συνεδρίαση του Πρωτοδικείου). Σε διαφορετική περίπτωση δεν υπάρχει νομιμοποιητικός λόγος για τη ακούσια νοσηλεία του ασθενούς στο ψυχιατρικό κατάστημα. Συνεπώς δε νοείται αυτοδίκαιη παράταση της (αναγκαστικής) νοσηλείας του εισαχθέντος στο Ψυχιατρικό κατάστημα.

III. Σημεία έρευνας.

Η αντιπαραβολή του ιστορικού εισαγωγής και παραμονής της κ. στο Δρομοκαϊτειο νοσοκομείο με το παραπάνω νομικό πλαίσιο προκάλεσε ορισμένα ερωτήματα, τα οποία τέθηκαν από την Αρχή ως εξής:

- Αφού η εισαγωγή για ακούσια εξέταση έγινε στις 20.5.2001, πώς παρέμεινε η εξεταζόμενη στο νοσοκομείο χωρίς νέα εντολή ως τις 7.6.2001 (οπότε έφθασε η εισαγγελική εντολή) ή έστω τις 25.5.2001 (οπότε εκδόθηκε); Πώς δικαιολογείται η παραμονή για τον πέραν των 48 ωρών χρόνο;

- Πώς δικαιολογείται η αναγκαστική νοσηλεία της κ., χωρίς δικαστική απόφαση που να το διατάζει, για το χρόνο πέραν των 13 ημερών, που κάλυπτε η εισαγγελική παραγγελία;

IV. Η θέση της Διοίκησης.

Στα παραπάνω ερωτήματα απάντησε το Δρομοκαϊτειο νοσοκομείο με σχετικό έγγραφο (από 28.1.2002) ως εξής:

Μετά τη μεταφορά συντάχθηκε σχετικό ιατρικό πιστοποιητικό το οποίο παραδόθηκε στο αστυνομικό όργανο «για να διεκπεραιώσει τη διαδικασία έκδοσης της Εισαγγελικής Εντολής και να την φέρει στο Νοσοκομείο [...] αυθημερόν. Υπέγραψε σχετική υπεύθυνη δήλωση». Η νοσηλεία ξεκίνησε με την «πεποίθηση, ότι η Εισαγγελική Εντολή υπεγράφη εγκαίρως και καθυστέρησε να μεταφερθεί» αφού άλλωστε η απότομη διακοπή της νοσηλείας θα έθετε σε κίνδυνο την ψυχική αλλά και σωματική υγεία της «ασθενούς».

Σημειώνεται πάντως, στο ίδιο ως άνω έγγραφο, ότι η ενδιαφερόμενη δεν κλήθηκε σε δικαστήριο, ενώ εν γένει τέτοιες δικαστικές αποφάσεις σπανίως φτάνουν στο νοσοκομείο. Εντούτοις, υποστηρίζεται, ότι η ως άνω πρακτική ακολουθείται γενικώς (δηλ. προηγείται η ακούσια νοσηλεία της εισαγγελικής εντολής) προκειμένου να αποφεύγεται η ταλαιπωρία των ασθενών και η άσκοπη μεταφορά τους.

Στο ίδιο έγγραφο τέλος επισημαίνεται ότι η πρακτική αυτή χρήζει επανεξέτασης και συζήτησης με την Εισαγγελία.

V. Διαπιστώσεις.

Από τα παραπάνω δεδομένα μπορούν να συναχθούν οι ακόλουθες διαπιστώσεις:

- Αν και η μεταφορά της ενδιαφερομένης στο Δρομοκαΐτειο έγινε αποκλειστικά για λόγους εξέτασης και ακολούθως σύνταξης ψυχιατρικών γνωματεύσεων, εντούτοις αυτή εισήχθη αμέσως και άρχισε η (αναγκαστική) νοσηλεία της, χωρίς να υπάρχει σχετικό νομικό έρεισμα.
- Η συνέχιση αναγκαστικής παραμονής και νοσηλείας της ενδιαφερομένης, μετά τις 48 ώρες (που δικαιολογεί η εισαγγελική εντολή για ακούσια εξέταση) και μέχρι τη νεότερη εισαγγελική παραγγελία ακούσιας νοσηλείας, δε δικαιολογείται από το ισχύον νομικό πλαίσιο.
- Η παραμονή και αναγκαστική νοσηλεία της ενδιαφερομένης στο νοσοκομείο μετά τις δεκατρείς (13) ημέρες χωρίς να υφίσταται σχετική δικαστική απόφαση, δε στηρίζεται στο νόμο.
- Η τυχόν υπόσχεση ή και η υποβολή υπεύθυνης δήλωσης αστυνομικού οργάνου για ταχεία προσκόμιση εισαγγελικής εντολής για ακούσια νοσηλεία με ταυτόχρονη υπόσχεση ανάληψης «κάθε ευθύνης για το εγκλεισμό» βρίσκεται εκτός της ισχύουσας νομοθεσίας αφού δεν είναι επιτρεπτή μεταβίβαση ποινικής ή πειθαρχικής ευθύνης. Επιπλέον, μια τέτοια ανάληψη ευθύνης δεν μπορεί να νομιμοποιήσει την ακούσια νοσηλεία.
- Η μη τήρηση των όρων της νομοθεσίας για την ακούσια νοσηλεία (ν.2071/92) φαίνεται να αποτελεί γενικευμένη πρακτική.
- Παρουσιάζονται αστοχίες στη συνεννόηση των εμπλεκομένων υπηρεσιών (Εισαγγελικής Αρχής, Αστυνομίας, Νοσοκομείου) κατά τη διαδικασία ακούσιας εξέτασης και νοσηλείας.

VI. Συμπέρασμα - προτάσεις.

Στην υπόθεση που εξετάστηκε από την Αρχή δεν τηρήθηκαν οι όροι του νόμου για την ακούσια εξέταση και νοσηλεία από ψυχιατρική μονάδα αλλά αντίθετα ακολουθήθηκε η συνήθης, εν προκειμένω, πρακτική. Η πρακτική αυτή ωστόσο δεν μπορεί να δικαιολογήσει την παραβίαση των δικαιωμάτων της ενδιαφερομένης (προσωπική ελευθερία) και να νομιμοποιήσει τα επαχθή μέτρα που ελήφθησαν σε βάρος της (στέρξη ελευθερίας, ακούσια νοσηλεία).

Επειδή στο συγκεκριμένο πεδίο αναδύεται ένα γενικότερο ζήτημα τήρησης της νομοθεσίας και παροχής ουσιαστικής ιατρικής συνδρομής, προτείνεται η συνολική εξέταση του θέματος από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Ειδικότερα προτείνεται να εξετασθεί εάν και πώς εφαρμόζεται ο ισχύων νόμος για την ακούσια νοσηλεία σε Ψυχιατρικό Νοσοκομείο και ειδικότερα όσον αφορά τη διαδικασία ακούσιας εξέτασης, την έναρξη και τη διάρκεια ακούσιας νοσηλείας, τη χρονική ισχύ της εισαγγελικής παραγγελίας, τη νοσηλεία χωρίς δικαστική απόφαση κ.λπ. Επίσης να εξετασθεί το ενδεχόμενο συνεργασίας του Υπουργείου Υγείας με το Υπουργείο Δικαιοσύνης ως προς την αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή των άρθρων του ν.2071/92.

Κατόπιν των ανωτέρω σας παρακαλούμε, κατά το άρ. 4 § 6 ν.3094/03, να μας ενημερώσετε για τις απόψεις σας επί του θέματος και τις τυχόν ενέργειες που προτίθεστε να αναλάβετε.

Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν υπεισέρχεται στη δικαστική λειτουργία (άρ. 3 παρ. 2 ν.3094/03). Εν όψει όμως της σοβαρότητας της υποθέσεως και του γενικότερης σημασίας ζητήματος της προασπίσεως των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ακούσια νοσηλευόμενων σε Ψυχιατρικό Νοσοκομείο, θέτουμε υπ' όψιν της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου το παρόν ώστε να εξετασθεί το ενδεχόμενο γνωμοδοτικής παρέμβασης, αναφορικά με την τήρηση των διατάξεων του ν.2071/92 (άρ. 95 επ.), ιδίως εν σχέσει α) με τις διαδικασίες εισαγωγής και εκδίκασης αιτήσεων (ακούσιας νοσηλείας) από τα Μονομελή Πρωτοδικεία και β) την παραμονή των εισαχθέντων σε ψυχιατρική κλινική, χωρίς σχετική δικαστική απόφαση.